

МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

Права дитини є складною системою. Це пов'язано насамперед з тим, що вони включають у себе права, які є похідними від прав дорослих (загальні права і свободи особистості) та ювенальні права (які можуть належати тільки дітям). Зараз права дитини виділяються як окремий, самостійний інститут міжнародно-правового регулювання.

Захист прав дітей є не тільки одним із основних завдань для більшості країн світу, а й разом з тим є глобальною проблемою сучасності. У вирішенні цього питання зацікавлені практично усі свідомі люди, так як роль молодого покоління для майбутнього суспільства є визначальною. Для того, щоб кожна держава могла повноцінно захищати майбутніх громадян своєї країни, необхідно в повній мірі та ефективно застосовувати міжнародні механізми захисту прав дітей, які являють собою частину міжнародних механізмів захисту прав людини. Це система правових та пов'язаних з ними організаційних засобів, які використовуються в рамках договірного та позадоговірного (інституційного та програмного) співробітництва держав з метою захисту прав дітей. Усі міжнародно-правові механізми можна розділити на правотворчі та право реалізаційні [7, с. 62].

До правотворчих міжнародно-правових механізмів слід віднести декларації, конвенції та інші міжнародно-правові документи, які регулюють права дітей. На нормативному рівні основи захисту прав дітей вперше зафіксовані в Загальній декларації прав людини, прийнятій Генеральною асамблеєю ООН у 1948 році. Результатом Декларації стало підписання пактів прав людини, в яких гарантуються рівні права всім дітям і забезпечення їх основних соціальних потреб [6]. Наступним актом Генеральної асамблеї щодо становища дитини в суспільстві є Декларація прав дитини 1959 року, яка складається із десяти принципів. До прав, які гарантуються в Конвенції належать: недискримінація за будь-яким критерієм, право на життя, на соціальний захист, на надання можливостей та умов для фізичного, розумового, морального та духовного розвитку, а в факультативних Протоколах Конвенції

регулюються питання щодо торгівлі дітьми, дитячої порнографії, вербовки, використання дітей та їх участі в бойових діях [6].

Європейська соціальна хартія 1961 року містить низку положень, що безпосередньо стосуються захисту прав дітей. Зокрема це стаття 7, що регламентує правила прийому неповнолітніх на роботу, стаття 17, що передбачає створення спеціальних органів моніторингу за станом реалізації економічних прав тощо [3, с. 12]. Інші права, які відносяться до політичних, економічних, соціальних, культурних прав дітей до вісімнадцяти років визнає Конвенція ООН про права дитини 1989 року. Вона складається із універсальних правових норм, які в однаковій мірі регулюють всі права дитини. Конвенція не визнає ніякої ієрархії у правах дитини: жодне з прав не може бути відокремлене від інших. Зазначається, що людство зобов'язане дати дітям усе найкраще, надійно забезпечити дитинство, яке гарантує в майбутньому розвиток повнолітніх громадян [1], дана конвенція ратифікована у 189 країнах світу.

Конвенція про контакт з дітьми 2003 року фактично врегульовує питання здійснення права дитини на спілкування з одним із батьків, який проживає окремо, та особами, які не є її батьками, визначає запобіжні заходи та гарантії, що повинні вживатися стосовно контакту. З метою запобігання сексуальній експлуатації та сексуальному насильству стосовно дітей і боротьби із цими явищами була прийнята Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 2007 року [2, с. 18–19].

Розглядаючи правореалізаційні механізми захисту прав дітей, слід зазначити, що серед них виділяють дві основні групи: конвенційні, судові і квазісудові. Конвенційні, це ті, які мають переважно політико-правовий характер та утворюються на підставі міжнародних договорів для контролю виконання державами-учасниками своїх зобов'язань за відповідною конвенцією. Так, стаття 44 Конвенції ООН про права дитини 1989 року передбачає, що усі країни, які ратифікували Конвенцію, повинні один раз в чотири роки давати звіт про те, як впроваджується Конвенція, які труднощі виникають, чи є фактори, які унеможливають повноцінне забезпечення прав дитини. Для збирання таких доповідей спеціально утворено у 1991 році новий орган – Комітет ООН із прав дитини [5, с. 166].

До судових міжнародно-правових механізмів захисту прав дітей належать на універсальному рівні Міжнародний Суд ООН та Міжнародний Кримінальний суд, на регіональному – Європейський Суд з прав людини та Міжамериканський Суд з прав людини. До квазісудових належать Європейська комісія з прав людини та Комітет Міністрів Ради Європи [4, с.10].

Не можна залишити без уваги найбільш впливову міжнародну організацію, одним із напрямків діяльності якої є захист прав дітей – Організацію Об'єднаних Націй. Саме утворення ЮНІСЕФ (Дитячого фонду ООН) стало одним із перших результатів діяльності ООН. Спочатку ЮНІСЕФ надавав допомогу дітям в Європі після Другої світової війни, зараз ЮНІСЕФ виступає як провідник інтересів міжнародного співтовариства із впровадження в усіх країнах світу положень Конвенції ООН про права дитини [5, с. 167].

Отже, світове товариство приділяє достатню увагу захисту прав дітей. Проте, не зважаючи на таку кількість як правотворчих, так і правореалізаційних міжнародно-правових механізмів, зараз існує безліч проблем. На жаль, наявність таких механізмів, ще не означає їх ефективне та результативне застосування. Багато дітей все ще страждають від насильства, експлуатації на небезпечних роботах, примусу до незаконної сексуальної діяльності, викрадення чи торгівлі ними, та від інших дій, які завдають шкоди нормальному розвитку та життю. Тому потрібно виявити недоліки, оновити правову основу і обов'язково створити додаткові контрольні органи, розширити коло їх повноважень та вдосконалити напрямки роботи у сфері захисту прав дітей.

Джерела:

1. Конвенція про права дитини. 1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
2. Дитинство під прицілом: права дитини в умовах збройного конфлікту на сході України: наукове видання; за заг. ред. А. П. Буценка. *Українська Гельсінська спілка з прав людини*. К., КИТ, 2016. 82 с.
3. Лінник Н. В. Міжнародно-правовий захист економічних прав дитини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2011. 20 с. URL: <http://hdl.handle.net/11300/2243>.

4. Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина: матеріали Всеукраїнського науково-практичного круглого столу, 06 березня 2018 року, м. Ірпінь, УДФС України, 2018 р. 232 с.
5. Сірант М. М. Механізми міжнародного права щодо захисту прав дитини / М. М. Сірант // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2015. № 824. С. 164–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_824_27.
6. Трестер Ю. О. Міжнародні механізми захисту прав дітей / Ю. О. Трестер. // Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=632>.
7. Шевченко-Бітенська О. В. Правові механізми Ради Європи у сфері захисту дітей від насильства : дис. канд. юр. наук : 12.00.11 / Шевченко-Бітенська О. В. Одеса, 2015. 210 с.

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Мануїлова К. В.